

FLYTTET GRAVER: Avdøde Hans Hagen bodde i Ny-Ålesund da gamle graver ble flyttet fra Hollendarhaugen. Sønner hans, Harald, ser i en kasse med knokler. FOTO: HANS HAGEN

Nye, gamle graver

Permafrosten presser opp gamle graver fra Hollendarhaugen i Ny-Ålesund.

» Kjersti Elverum Kvile

■ I sommer har gammel historie kommet til overflaten på

Hollendarhaugen, området vest for kaia i Ny-Ålesund.

Tidligere lå nemlig den gamle gravplassen i bosetningen her. Gravene ble flyttet på 1950-tallet.

I sommer kom det melding fra Kings Bay til Sysselmannen om at trevirke var kommet til syne.

Mange bein

I sommer har Sysselmannen to arkeologer som skal registrere kulturminner i Longyearbyen og Ny-Ålesund. Arbeidet startet i Ny-Ålesund denne uka.

Noe av det første arkeologene Ingvild Sjøbakk og Kristin Foosnæs gjorde var å kikke på gravhaugen. De har rapportert til Sysselmannen.

– Det er to graver. De ligger orientert nord-sør, med en flott utsikt ut i fjorden. De er ganske smale, 40 og 44 centimeter brede, noe som trolig skyldes at treverket har kollapset litt innover, sier kulturminnerådgiver Irene Skauen Sandodden hos Sysselmannen.

Mange bein ligger i området rundt, men det er foreløpig ikke fastslått om disse er fra mennesker. Sandodden dro til Ny-Ålesund i går og skulle også se på gravene.

Flytting

De eldste og fleste av gravene på Hollendarhaugen var sann-

synligvis laget for nederlandske hvalfangere på 1600-tallet. Flere nordmenn ble gravlagt der senere.

På 1950-tallet ble disse gravene flyttet til en ny gravplass ved Amundsenmasta like utenfor byen. Kings Bay trengte nemlig Hollendarhaugen til renseanlegg og kraftverk.

– En teori er at man ikke fant alle gravene da de ble flyttet og at tælen nå har jobbet dem opp, sier Sandodden.

– Det kan også være at man valgte å ikke flytte alt, slik at likene ble flyttet, men ikke kistene, sier hun videre.

Vekte nysgjerrighet

Lilly Kristiansen bodde i Ny-Ålesund fra høsten 1957 til våren 1959. Hun har siden den gangen vært opptatt av Hollendarhaugen.

– Gravplassen var noe av det første jeg hørte om. Dette med kirkegård var litt skummelt, så jeg var der ikke så mye, men jeg har tenkt mye på den siden, sier hun.

I forbindelse med sommer-

IDAGEN: En av gravene fra den gamle gravplassen i Ny-Ålesund. Disse ble flyttet til Amundsenmasta øst for bosetningen. FOTO: HANS HAGEN

PRESSET OPP: Dette er den ene av to graver som er kommet til syne på den tidligere gravplassen i Ny-Ålesund.

FOTO: ANDRINE KYLLING/KINGS BAY

turer til Ny-Ålesund med Kings Bay Veteranklubb har hun snakket med både turister og innbyggere om den gamle gravplassen. Dette gjorde fugleforsker Maarten Loonen, som holder til i bosetningen, nysgjerrig, forteller Kristiansen og i sommer ba han henne vise ham Hollendarhaugen. Han hadde nemlig oppdaget noe der han trodde den gamle gravplassen var. Dermed tok forskeren og veteranen seg en befaring. Svalbardposten har ikke fått tak i Maarten Loonen, så det er usikkert når gravene ble oppdaget første gangen.

Usikkert årstall

Sysselemannen opplyser at gravene ble flyttet i 1957, samme år som den nye gravplassen ble vigslet og tatt i bruk. Opplysningene er hentet fra Ny-Ålesund-bøkene til Rolf Hanoa og Marit Anne Hauan. Kings Bay-veteran Lilly Kristiansen er helt sikker på at det skjedde først året etter. Hun husker at de ble flyttet og 1958 var den eneste sommeren hun var der.

Harald Hagen mener også at det skjedde sommeren 1958. Han var sju år den gangen og forteller at han husker utgravningene godt.

– Vi var borte og kikket. Det var ikke så mye å finne på der, så vi måtte få med oss det lille som var, sier han.

Det er han som er den nysgjerrige gutten på bildet i denne saken. Faren Hans Hagen jobbet som gruvereparatør i Ny-Ålesund fra 1956 til 1959.

Fremtidig bruk

Alle graver på Svalbard er fredet uansett hvor gamle de er. I sommer skal de to gravene registreres.

– Deretter får de nok ligge i fred. Om det er lik der eller ikke, er det uansett et fredet kulturminne, sier Irene Skauen Sandodden hos Sysselemannen.

– Får dette noen konsekvenser for bruken av området?

– Vi får se på det sammen med Kings Bay. Ved neste revidering av arealplanen må vi se på om området skal legges inn som automatisk fredet eller om det er behov for å bruke det til noe, svarer Sandodden.

– Det er ikke planer om å bruke området til annet enn lager. Nå har vi sperret det av, og så må vi vente til vi får vite noe mer, sier Andrine Kylling, rådgiver i Kings Bay.

Lilly Kristiansen håper noe vil gjøres nå.

– Det har vært en gravplass, og det er så vakkert der. Man kan se mot Kapp Mitra og Brandalpynen. De skulle lagd en fin plass der hvor man kan sitte og nyte utsikten, sier veteranen.

PÅ VEI I FELT: Kristin Foosnæs (t.v.) og Ingvild Sjøbakk (t.h.) skal registrere arkeologiske gjenstander. Kulturminnerådgiver Irene Skauen Sandodden i midten. FOTO: KJERSTI ELVERUM KVILE

Sommerlig gravearbeid

To arkeologer skal ikke seg rundt i Longyearbyen og Ny-Ålesund de neste ukene.

» Kjersti Elverum Kvile

■ Arkeologene Kristin Foosnæs og Ingvild Sjøbakk er ansatt i et engasjement av Sysselemannen og skal jobbe på Svalbard de neste to månedene. Målet er å registrere alle kulturminner som ikke er stående bygninger i Longyearbyen og Ny-Ålesund.

Deler kunnskap

Først skal de ha seks uker i felt, deretter skal de sette sammen funnene ved skrivebordet. Informasjonen skal inn i den nasjonale databasen Askeladden. Feltarbeidet startet i Ny-Ålesund denne uken.

I forbindelse med arealplaner har mange kulturminner blitt registrert. Både i Longyearbyen og Ny-Ålesund

mangler imidlertid bilder, tegninger og beskrivelser av dem.

Ingenting varer

Arkeologene skal se på blant annet rester og anlegg etter gruvetiden, bosetningsspor, gravplasser og revfeller. I Ny-Ålesund er også jernbanelinja og veiene interessante.

– Dette blir spennende. På fastlandet er fredningsgrensen fram til 1537, mens her er det hovedsakelig nyere tid innenfor arkeologien vi skal registrere, sier Kristin Foosnæs, som har sin første tur til Svalbard.

Det har også kollega Ingvild Sjøbakk. Arkeologene ser ikke bort fra at de kan finne noe nytt, men først og fremst skal de få oversikt over kunnskapen som allerede finnes.

– For å forvalte, må vi vite hva vi skal forvalte. Vi kan kanskje forsinke prosessen, men alt går tapt en dag. Da handler det om å få oversikt før det skjer, sier kulturminnerådgiver Irene Skauen Sandodden hos Sysselemannen.

FELLESGRAV: De nederlandske hvalfangerne ble lagt i en fellesgrav på den nye gravplassen. Der ble det satt opp en minnestein. På den står det: «Ter hrinnering oan de hier begraven 50 Nederlanse Walvisvaarders verre van het vaderland gestorven de 17De eeuw.» – Til minne om de 50 hvalfangerne som døde langt fra hjemlandet i det 17. århundret. FOTO: BIRGER AMUNDSEN